

ФОРМУВАННЯ НЕОКЛАСИЧНИХ ІДЕЙ В ЕКОНОМІЧНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДУМЦІ.

Нілова Н. М., Руденко О. В.

Україна пережила за 150 років неодноразові економічні реформи і повною мірою відчула на собі згубний вплив незрілих, помилкових концепцій та невдалих спроб трансформування економіки і суспільства.

З одного боку, спостерігається посилення тенденції до інтеграції окремих положень економічної теорії К. Маркса в структуру сучасної неокласичної "економікс". Заклики до синтезу і спроби його здійснення, пошук нових парадигм і перехід на них стали звичним явищем у вітчизняній та світовій економічній літературі. "Головна особливість нової парадигми, - пише проф. В. Єременко, - системна інтеграція різних теорій і напрямів економічної думки, які сьогодні роз'єднані і конкурують між собою". Ще ширше розглядає проблему синтезу різних, подекуди і протилежних, економічних теорій проф. В. Белоусов. На його думку, одним із розповсюджених методів історії економічних учень став еклектичний принцип, суть якого полягає в спробах синтезу різних теорій, їх несуперечливого тлумачення. Яскравим прикладом цього вчений вважає теорію А. Маршалла і "великий неокласичний синтез" П. Самуельсона. "Такий підхід, - пише В. Белоусов, - значною мірою популярний і для пострадянської економічної думки (особливо в спробах поєднання трудової теорії вартості і теорії корисності)". У такий специфічний спосіб науковці намагаються вивести із кризового стану марксистське економічне вчення.

Застосування положень неокласичної теорії в процесі економічних трансформацій призводить до неадекватних втрат через низку корінних помилок у їх проведенні. Відтак спостерігається потяг до нового розуміння завдань, можливостей і технологій економічних перетворень, які ґрунтуються на новітніх теоріях соціально-інституціонального напрямку.

У ХХ ст. економісти здійснили немало спроб "синтезу" різних економічних теорій. Найвідомішим серед них і найдокладніше розкритим у світовій економічній літературі є так званий неокласичний (кейнсіансько-неокласичний) синтез. Під такою назвою

в 30-50-ті роки ввійшов в економічну науку "продукт" інтенсивної інтеграції двох основних напрямів сучасної економічної думки Заходу - кейнсіанської ортодоксії та неокласики. Зауважмо, що, на відміну від попередньої концепції Дж. Н. Кейнса, в даному разі йдеться про економічну теорію Джона Мейнарда Кейнса. Прибічники "синтезу" розглядають її як одиничний випадок економічної рівноваги в системі неокласики. У вітчизняній економічній літературі та літературі країн СНД останнього десятиріччя замість протиставлення різних теорій, шкіл і напрямів економічної думки утвердилася ідея їх "синтезу" ("інтеграції"). Видатний український вчений М. Туган-Барановський намагався поєднати в політичній економії досягнення суб'єктивно-психологічної школи з марксизмом і неокласицизмом. Щоб вітчизняна політекономія стала сучасною теоретичною наукою, в ній мають бути оптимально синтезовані кращі теоретичні надбання різних економічних шкіл. Професор А. А. Гриценко ставить еволюцію економічної теорії у тісну залежність від реального розвитку двох протилежних соціально-економічних систем - капіталізму і соціалізму. З одного боку, розвивалася моноцентрична теорія, заснована на принципах трудової і додаткової вартості, яка заперечувала всі інші економічні парадигми як неістинні. З іншого - виникло чимало теорій, заснованих на методології маржиналізму, яка відкидає теорію трудової вартості. Неокласична, посткейнсіанська, марксистська та соціально-інституціональна течії сучасної економічної думки згруповані в два головні напрями - неокласичний і класичний. Критерієм розмежування є ставлення їх представників до ринкового механізму та історичних перспектив розвитку капіталістичної системи господарства. Неокласичний напрям абсолютизує творчі можливості ринку і розглядає капіталізм як вічну соціально-економічну систему. Історія економічної думки, яка розкриває неспроможність подібних численних спроб у минулому свідчить про неможливість "синтезу" двох ключових теорій вартості, протилежних за своєю суттю, логічно означає і неможливість "інтеграції" протилежних теоретичних систем.

Українські вчені не тільки запозичували економічні ідеї, теорії західних економістів і розвивали їх з урахуванням соціально-економічних особливостей розвитку України, а й створювали наукові теорії, які стали надбанням світової економічної думки.